

„Autorskie prawa majątkowe w prawie polskim i rosyjskim.

Analiza prawno porównawcza”

Rozprawa doktorska poświęcona jest analizie prawno porównawczej regulacji autorskich praw majątkowych w prawie polskim i w prawie rosyjskim. Celem niniejszej rozprawy jest scharakteryzowanie wywołującej dużo wątpliwości instytucji autorskich praw majątkowych. Wspomniane niejasności dotyczą takich podstawowych kwestii jak kształt, treść oraz charakter autorskich praw majątkowych. Poprzez opis, a następnie analizę i porównanie, rozwiązań prawnych składających się na regulacje instytucji autorskich praw majątkowych w prawie obu państw w rozprawie sformułowano wnioski *de lege lata* i *de lege ferenda* zarówno dla ustawodawcy polskiego, jak i ustawodawcy rosyjskiego. Dla celów badawczych posłużono się nie tylko metodą komparatystyczną, lecz także metodą historyczną oraz logiczno-językową.

Przyczyn uzasadniających sięgnięcie do rozwiązań rosyjskiego prawa autorskiego dla analizy prawno porównawczej z przepisami polskimi jest wiele. Obowiązująca od dnia 1 stycznia 2008 r. regulacja prawa autorskiego w Federacji Rosyjskiej jest, na tle innych regulacji europejskich, w tym polskiej, uregulowaniem nowym. Zawarta została w ustawie federalnej z dnia 18 grudnia 2006 r., zatytułowanej „Kodeks cywilny Federacji Rosyjskiej część czwarta” (Российская газета z 2006 r. Nr 289 ze zm.), która stanowi kodyfikację całego prawa własności intelektualnej. Ponadto stanowi regulację, która normy z zakresu prawa własności intelektualnej, w tym prawa autorskiego, zintegrowała z innymi normami z zakresu prawa cywilnego w ramach jednego kodeksu, co wyróżnia regulację rosyjską od innych regulacji opierających się na systemie prawa stanowionego. Dodatkowo, zawarta w części czwartej kc FR regulacja autorskich praw majątkowych opiera się na specyficznych zasadach, charakterystycznych dla tradycji rosyjskiego prawa autorskiego. Jedną z nich dotyczy tzw. koncepcji prawa wyłącznego do utworu, która wywodzi się z przełomu XIX i XX w. Według tej koncepcji podstawowym prawem chroniącym sferę interesów majątkowych twórcy jest prawo wyłączne do utworu, które stanowi prawo podmiotowe niepodzielne i jednolite pod względem treści. Instytucja prawa wyłącznego do utworu odgrywa obecnie istotną rolę nie tylko na gruncie prawa autorskiego, lecz również na gruncie innych dziedzin prawa własności intelektualnej w Federacji Rosyjskiej, gdyż posłużyła ustawodawcy rosyjskiemu do wypracowania instytucji prawa wyłącznego do rezultatów działalności intelektualnej i środków indywidualizacji, stanowiącej oś obecnej regulacji prawa własności intelektualnej w ramach przepisów części czwartej Kodeksu cywilnego Federacji Rosyjskiej.

W prawie polskim, w którym regulująca problematykę autorskich praw majątkowych ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 880 ze zm.) obowiązuje od ponad 20 lat, nie udało się wypracować do dnia dzisiejszego zgodnego stanowiska odnośnie do konstrukcji i treści autorskich praw majątkowych. Przedłużający się stan wątpliwości ma negatywne konsekwencje natury praktycznej, co wpływa na brak pewności uczestników obrotu prawnego. Analiza porównawcza z prawem rosyjskim pozwoliła zatem rzucić nowe światło na trwające w prawie polskim spory dotyczące regulacji autorskich praw majątkowych.

Zarówno polska, jak i rosyjska regulacja prawa autorskiego opiera się na tzw. koncepcji własnościowej, wywodzącej się z prawa francuskiego, która w doktrynie rosyjskiej znana jest pod nazwą koncepcji *proprietary* (ros. *проприетарная концепция*). Ponadto regulacje obu państw nawiązują do modelu dualistycznego kształtowania treści praw autorskich, który zakłada wyróżnienie dwóch praw autorskich (ewentualnie dwóch grup praw autorskich), z których jedno posiada charakter osobisty, a drugie – majątkowy. Oparcie regulacji na podobnej koncepcji oraz modelu kształtowania praw autorskich z jednej strony i odmiennosc konkretnych przepisów prawnych normujących w sposób specyficzny konstrukcję autorskich praw majątkowych w obu państwach z drugiej strony, stworzyły idealne warunki do analizy prawoporównawczej. Sięgnięcie do dorobku rosyjskiego prawa autorskiego w tych okolicznościach było w pełni uzasadnione

Rozprawa doktorska zawiera analizę polskich oraz rosyjskich przepisów prawnych regulujących autorskie prawa majątkowe. Analizie poddano istotne z punktu widzenia regulacji tych praw akty normatywne, w pierwszej kolejności polską ustawę o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz część czwartą Kodeksu cywilnego Federacji Rosyjskiej. Obok przepisów aktów normatywnych powszechnie obowiązujących na terytorium obu państw analiza obejmuje stanowiska wyrażane w judykaturze oraz doktrynie polskiej i rosyjskiej.

Analiza została przeprowadzana w pięciu rozdziałach, zaś zakończenie zawiera podsumowanie wniosków zawartych w poszczególnych rozdziałach. Rozdział pierwszy koncentruje się na umiejscowieniu polskiej i rosyjskiej regulacji autorskich praw majątkowych w kontekście historycznym i międzynarodowym. W rozdziale tym wskazano i omówiono aktualny katalog źródeł prawa autorskiego w obu państwach. Ponadto rozdział pierwszy obejmuje analizę autorskich praw majątkowych w świetle teorii praw podmiotowych w polskim i rosyjskim prawie cywilnym. W rozdziale drugim badane są aspekty problematyki przedmiotu oraz podmiotu autorskich praw majątkowych, a także czasu obowiązywania tych praw. W ramach rozdziału drugiego dokonano wstępnego określenia treści autorskich praw

majątkowych w prawie polskim i prawie rosyjskim. Wstępna analiza w tym zakresie wykazała, że zarówno w prawie polskim, jak i w prawie rosyjskim da się wyróżnić trzy zasadnicze uprawnienia składające się na treść autorskich praw majątkowych: uprawnienie do korzystania z utworu, uprawnienie do rozporządzania autorskimi prawami majątkowymi oraz uprawnienie do wynagrodzenia za korzystanie z utworu. Rozdział trzeci poświęcony jest szczegółowej analizie treści uprawnienia do korzystania z utworu. Zawiera wyjaśnienie znaczenia uprawnienia do korzystania z utworu w prawie autorskim obu państw, a także wszechstronną i kompleksową analizę poszczególnych postaci korzystania z utworu, uregulowanych w przepisach polskich oraz rosyjskich. Rozdział trzeci traktuje również o problematyce granic treści uprawnienia do korzystania z utworu, na którą składają się zagadnienia dotyczące dozwolonego użytku utworu, szczególnej regulacji autorskich praw majątkowych do programów komputerowych oraz baz danych oraz regulacji wyczerpania prawa. Rozdział czwarty zawiera szczegółową analizę treści uprawnienia do rozporządzania autorskimi prawami majątkowymi. Obejmuje zagadnienie regulacji w prawie polskim oraz prawie rosyjskim zasadniczych postaci dyspozycji autorskimi prawami majątkowymi, a mianowicie umowy przenoszącej autorskie prawa majątkowe oraz umowy licencyjnej. Ponadto w rozdziale czwartym odniesiono się do regulacji innych postaci dyspozycji autorskimi prawami majątkowymi do utworu w ramach czynności prawnych *inter vivos*, a także do regulacji przejścia autorskich praw majątkowych w drodze dziedziczenia w prawie obu państw. Rozdział piąty zawiera analizę prawnoporównawczą praw, których treść obejmuje uprawnienie do wynagrodzenia. Na wstępie analizie poddano regulację obowiązującego w prawie polskim oraz rosyjskim prawa do wynagrodzenia za korzystanie z utworu niestanowiącego pochodnej rozporządzania autorskimi prawami majątkowymi. Na gruncie przepisów obu państw od prawa do wynagrodzenia za korzystanie z utworu należy oddzielić pewne postacie wynagrodzeń lub praw do wynagrodzenia, podlegające własnemu reżimowi prawnemu, które również nie stanowią pochodnej rozporządzania autorskimi prawami majątkowymi. Mając powyższe na względzie, w ramach rozdziału piątego poddano szczegółowej analizie regulacje poświęcone tym wynagrodzeniom oraz prawom wynagrodzenia.

Zakończenie rozprawy doktorskiej stanowi podsumowanie dotychczasowych wniosków. W ramach tej części rozprawy doktorskiej sformułowano postulaty i wnioski *de lege lata* i *de lege ferenda* skierowane zarówno do polskiego, jak i do rosyjskiego ustawodawcy. Analiza porównawcza z prawem rosyjskim umożliwiła wyprowadzenie istotnych wniosków na temat treści i kształtu autorskich praw majątkowych w prawie polskim, w tym: o istnieniu w prawie polskim trzech odrębnych praw podmiotowych wymienionych w art. 17 upapp;

o bezwzględnym charakterze prawa do wynagrodzenia za korzystanie z utworu, o którym mowa w powyższym przepisie; czy o podzielności treści autorskich praw majątkowych w prawie polskim i odmiennie - niepodzielności treści prawa wyłącznego do utworu w prawie rosyjskim, co uzasadnia tezę, że regulacje te nie są uzasadnione specyfiką autorskich praw majątkowych i ich przedmiotu, lecz stanowią konsekwencję określonej polityki ustawodawczej danego państwa. Jednak regulacja rosyjska, która opiera się na założeniu o jednolitości i niepodzielności prawa wyłącznego do utworu, bardziej odpowiada potrzebom rynku, zapewniając większą pewność uczestnikom obrotu prawnego. W przeciwieństwie do instytucji autorskich praw majątkowych w prawie polskim, instytucja prawa wyłącznego do utworu w prawie rosyjskim pozostaje w zgodzie z zasadą *numerus clausus* praw podmiotowych bezwzględnych, a także wykazuje większe podobieństwo do konstrukcji prawa własności, na którym wzorowano się przy definiowaniu autorskich praw majątkowych. Wreszcie analiza prawnoporównawcza dowodzi, że prawo wyłączne do utworu stanowi instytucję prawną silniej zakorzenioną w strukturze prawa cywilnego.

Rozprawa doktorska obejmuje stan prawny na dzień 1 października 2017 r.

Małgorzata Skrzypiec

26.04.2018 r.